

ПЕДЕСЕТ ЧЕТВРТА КАТЕДРАЛНА БЕСЕДА СЕВИРА АНТИОХИЈСКОГ: УВОД, СИРСКИ ТЕКСТ И ПРЕВОД НА СРПСКИ

Бошко М. Ерић*
Универзитет
у Источној Сарајеву,
Православни
богословски факултет
„Свети Василије Острошки“
у Фочи

Апстракт: Аутор у овом раду излаже увод, сирски превод и превод на српски „Педесет четврте катедралне беседе“ Севира Антиохијског. С обзиром на то да је Севир осуђен од стране Православне (халкидонске) Цркве, његова дела су углавном сачувана у преводу на сирски језик који је настао у раном средњем веку у дохалкидонској цркви, данас познатијој као Сиријска православна црква, док су њени оригинали изгубљени. Аутор на почетку сажетио наводи основне биографске податке о Севиру. У наставку рада садржани су прегледи новијих студија на српском језику у вези са Севиром Антиохијским. Поштом, аутор чини поређење садржаја „Беседе“ са беседама сличне шематике од Светог Јована Златоустог (преводачника који је делао око један и по век пре Севира у Антиохији) и Јакова Серушког (Севировог савременика и саборца против Сабора у Халкидону из 451. године). На основу поменутог поређења констатирана је сагласност по тојој свим тачкама између сва три аутора. Коначно, аутор нам доноси крајњи преглед садржаја беседе по поглављима, као и неколико напомена о самом преводу, након чега следи сирски текст и превод.

Кључне речи: Севир Антиохијски, шематика, селекција, хиподром, Јован Златоустог, Јаков Серушки.

1. Увод

Иако изговорена пре више од једног миленијума, „Педесет четврта катедрална беседа“ Севира Антиохијског може бити од користи и данас из више разлога. Посматрано из угла истраживача исто-

* bosko.eric@bogoslovski.ues.rs.ba.

рије, тим поводом можемо упознати једног значајног хришћанског писца који је оставио траг у историји Цркве.¹ Иако Севирову христологију Црква није препознала као православну, не може да се прекне чињеница да је он један од најпознатијих хришћанских мислилаца прве половине V века који је утицао на потоње хришћанске ауторе, како оне који су следили његову мисао, тако и оне који су јој се противили (јер су морали додатно да појасне своју веру, тј. веру Православне Цркве). У нашој помесној Цркви се о Севиру углавном говори и пише у контексту његове христологије, што ће рећи да у Христу јесте једна природа иако је Он Богочовек. Међутим, текст „Беседе“ који се овде налази у преводу на сирски и српски језик доноси нам његово виђење „спектакала“, било одржаваних у театри-ма или хиподромима. Индиректно, док Севир одговара хришћане од учествовања у таквим догађајима истовремено запажамо како су наведени догађаји изгледали с почетка V века.

„Беседа“ је данас корисна и онима који се сматрају хришћани-ма, јер их њена садржина подсећа како да се односе према помену-тим спектаклима, који још увек постоје, али у нешто другачијим формама. На првом месту би то била проблематика сексуалне раз-узданости, било да је реч о порнографији или развратном животу, и потом како поменути садржаји утичу на свакодневни живот. На дру-гом месту би то био однос према животињама, то јест како би исти требало да изгледа. При томе, ако би се практиковали дати савети, они би могли бити од помоћи и у погледу суочавања са еколошким проблемима. Штавише, пратећи хронологију текста на трећем ме-сту би под особито драгоценом темом требало препознати и проблем ретког причешћивања и насушну потребу заступања одговарајућег става према истом.

На почетку овога истраживања треба најпре истаћи неколико основних чињеница из Севировог живота. Потом, у циљу стицања једне целовитије слике о дотичној личности, биће изложен преглед новијих студија о Севиру на српском језику уз приказе њихових са-држаја. Осим тога, у раду ће бити изложено сажето упоредно сагле-давање садржаја Севирове „Беседе“ и беседе Светог Јована Златоу-стог (†407) „Против оних који одлазе из цркве и напуштају је због хиподрома и театара“, као Севировог претходника на антиохијској

¹ Владика Атанасије га назива „највећим монофизитским теологом“ (Атана-сије Јевтић, „Монофизит Севир Антиохијски“, у *Папирологија. Књига шрећа: Свети оци и црквени писци Истока од 4. Халкидонској до 8. Фоцијевој васељенској сабора (451–880)* (Београд — Требиње — Лос Анђелес: Братство Светог Симеона Мироточи-вог, 2018), 591).

предикаоници. Потом, текст „Беседе“ ће бити компаративно сагледан и са *мимрама* (беседама у стиховима) Јакова Серушког († 521) „О спектаклима у театрима“, Севировог савременика и саборца против Сабора у Халкидону. Напоследку ће бити изложен текст Севирове „Беседе“, која је сачувана у преводу на сирски, као и њен превод на српски језик.²

1.1. Биографске напомене³

Сефир Антиохијски био је пореклом из Созопоља у Писидији. Рођен је у паганској породици пре 470. године. Школовао се у Александрији, а потом је изучавао и право у Бејруту. У овом граду је поверовао у Христа, да би се крстио у Триполију 488. године. Постаје монах у једном манастиру код Газе, а потом у периоду од 508–511. борави у Цариграду где подржава противнике Сабора у Халкидону, а на који је отишао са око 200 монаха истомишљеника. На трон епископа Антиохије долази 512. и ту остаје до 518. године, када бежи у Египат због прохалкидонске политике цара Јустина I и, изузев кратког боравка у Цариграду 536. године, остатак живота проводи у Египту где је, 8. фебруара 538. године, и скончао. Међу његовим делима истичу се 125 такозваних „Катедралних беседа“ из времена док је био у Антиохији, а које нису сачуване у потпуности на грчком (изузев оних које су приписиване Светом Григорију Нисијском и Исихију Јерусалимском), јер су биле осуђене. Његове беседе су сачуване у преводу на сирски. Осим тога, писао је и писма, поетска дела, дела са догматском садржином против халкидонске вере, али и против екстремних антихалкидонаца, као и против Јулијана Халикарнашанина и његовог учења против нестрадалности Христовог тела.

1.2. Преглед новијих студија на српском о Севиру Антиохијском

С обзиром на то да христологија није тема „Педесет и четврте беседе“ којој је посвећен овај рад, нећемо се превише задржавати на истој. Међутим, пошто је реч о проблематици по којој је Сефир Антиохијски у овдашњим богословским круговима најпознатији (можда

---

² О улози „циркуса“ у антици и средњем веку погледати и Alan Cameron, *Circus Factions: Blues and Greens at Rome and Byzantium* (Oxford: Oxford University Press, 1976).

³ Овај одељак је заснован на Sebastian Brock, „Severus of Antioch (d. 538) [Syr. Orth.]“, in *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by S. Brock et al. (New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011), 368–369, и Јевтић, „Монофизит Сефир Антиохијски“, 591.

не би било превише рећи да је на нашем поднебљу по томе једино и познат), сматрамо да се његова христологија не може игнорисати. Благодареви приказима новијих студија које проналазимо на српском језику, очигледно је да је управо она та која заузима највише простора у радовима који се односе на Севира.

Прва релевантна студија коју треба поменути јесте студија монаха Давида (Перовића) под називом „Дијалог са антихалкидонцима. Христологија Светог Максима Исповедника у *Писмима XII–XV*“ из 2001. године.⁴ Студија је једна врста ауторовог доприноса модерном дијалогу православних са дохалкидонцима. Да би својим читаоцима приближио проблем Д. Перовић укратко наводи да је Севир учио то да у Христу јесте једна природа, да се може рећи да је од две природе, али не и да јесте у две природе. Затим, ако би се и говорило о две природе у Христу то би могло да се каже само на интелектуалном нивоу, у људском разуму и машти, али не и реално.⁵ Реално постоји само једна сложена природа. Ово је био одговор на несторијанизам и Севир је у исказу „две природе“ видео управо ову јерес.⁶ Потом, у студији је изложена христологија Светог Максима Исповедника која јасно указује на то да су у Христу две природе и да је свака од њих сачувала своја својства, да није дошло ни до каквог мешања и само је на овај начин могуће обожење. Увођење броја „два“ не означава подељеност (унутар Христа), већ указује на разликовање природа.⁷ Дале у тексту, аутор излаже православну веру Кирила Александријског и како треба разумети исказ „једна природа“ у његовим списима.⁸ Ослањајући се на првом месту на учење Светог Максима, Д. Перовић наставља са детаљним објашњењем халкидонске вере и указује, с једне стране, на немогућност прихватања учења о „сложеној природи“, а с друге, да је једино могуће говорити о „сложеној ипостаси“, као и да се о људској природи говори као о оној која је ипостасирана.⁹ Једна ипостас Сина Божјега има две природе и самим тим има две енергије, два дејства јер су она својства природе.¹⁰

Следећа студија коју треба поменути је рад Питера Фарингтона (Petter Farrington) под називом „Православна христологија Севи-

⁴ Реч је о следећој студији: Давид Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима. Христологија Светог Максима Исповедника у *Писмима XII–XV*“, *Богословље* (2001): 153–161.

⁵ Види Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 154.

⁶ Уп. Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 154.

⁷ Уп. Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 154–155.

⁸ Уп. Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 155–156.

⁹ Уп. Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 156–158.

¹⁰ Уп. Перовић, „Дијалог са антихалкидонцима...“, 158–159.

ра Антиохијског“, изворно написан на енглеском језику и објављен 2001. године, при чему је превод на српски језик објављен 2008.¹¹ Аутор почиње студију исказом да је Севирово учење било православно и да су га православне Цркве анатемисале као несторијанца и евтихијевца, иако је био „вољан чак и да прихвати израз ‘у две природе’, уколико се исповеда јединство Божанства и човештва у Христу“.¹² Разлог за осуду Севира био је тај што његово учење није исправно протумачено и што се о њему говорило на основу посредних извора.¹³ У тексту се даље наглашава да је Севир одбацио Халкидон услед мишљења да овај сабор није стварно исповедио ипостасно јединство у Христу, јер да јесте не би могао да говори о две природе.¹⁴ Потом, аутор истиче да је Севир био велики подвижник и да је то остао и као патријарх. Чак и за време његове архипастирске службе на патријарашком трону није престао да се отворено супротставља Халкидону, што потврђује и чињеница да је сазвао сабор 514. године на коме је осуђен Халкидон и Томос папе Лава. Такође, још раније је осудио и Несторија, Евтиха, Диодора Тарсијског и Теодора Мопсуестијског.¹⁵ У студији се наглашава да антихалкидонци нису били маргинализовани нити су се држали ван полемика, него да су били у успону и у време цара Јустинијана, будући да су антихалкидонци били на патријарашким катедрама у Цариграду, Антиохији и Александрији. Са друге стране, они који су били верни Халидонском оросу борили су се против поменутих користећи се дипломатијом и ослањајући се на римског папу, и тек уз помоћ ромејског цара Јустинијана односе победу 536. године, при чему је Севир у исто време осуђен како за несторијанизам, тако и за евтихизам.¹⁶ Да би објаснио погрешност оваквог разумевања Севирове христологије, писац студије се ослања на Севирова писма Сергију Граматику (Sergius the Grammarian; непознато време рођења и смрти, живео у VI веку) на основу којих се јасно запажа да он одбацује не само несторијанизам, већ и помешаност, сливеност природа у Христу, као и да Севира треба сагледавати у историјском контексту у ком живи и дела, те да га не треба одвајати од онога што је говорио Кирило Александријски на кога се он стално

---

¹¹ Реч је о тексту Питер Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, *Теолошки погледи* XLI, 2–3 (2008): 141–156.

¹² Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 141.

¹³ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 141.

¹⁴ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 142.

¹⁵ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 142.

¹⁶ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 142–143.

позива и ослања у својим излагањима.¹⁷ Аутор цитира Севира више пута и још детаљније показује да Севир верује да су сачувана својства природа у Христу, али и да и божанска и човечанска природа наста-вљају да постоје заједно. Упоредо са тим, аутор сматра и да Севир одбацује исказ да Христос има две природе јер се на тај начин ствара подела у Христу, али да негирање постојања две природе не значи у исто време да је дошло до сливања, мешања, нестајања, или промене неке од природа или њихових својстава. Божанска и човечанска при-рода су уједињене у ипостаси Сина Божјега и Он дела и као Бог и као човек. Севир анатемише оне који праве поделе, а не оне који именују природе, енергије или својства.¹⁸ Разлог због кога Севир анатемише Томос папе Лава очитује се у чињеници што он може да буде погрешно схваћен, то јест да у Христу постоје два делатника.¹⁹ У наставку студије све до њеног краја, аутор наставља са навођењем и других цитата из Севирових дела у намери да докаже да Севир није био ев-тихијевац и да није говорио да постоји једна природа у Христу, било да је реч о божанској, човечанској или измешаној природи.²⁰

Владика Атанасије (Јевтић) је одговорио на студију П. Фаринг-тона и написао студију под називом „Христологија Севира Антио-хијског није православна (Реаговање на чланак ‘Православна хри-стологија Севира Антиохијског’, *ТП*, 2–3/2008)“ из 2011.²¹ године. На самом почетку Епископ Атанасије подсећа читаоца да је П. Фа-рингтон изоставио неке податке о томе како су монофизити²² били агресивни, како су у крви преузимали епископске катедре, као и да се исто тако и Севир окористио од ромејског цара Анастасија.²³ На-кон тога, ослањајући се на Севирове цитате сачуване у делима Светог Анастасија Синаита, указује на то да Севир није следбеник Кириловог учења јер је селективно користио Кирилове текстове. Наводи и Севи-рове речи цитиране на Латеранском сабору да се не може говорити о две природе у Христу „макар и самог Кирила биле те речи“.²⁴ Потом,

¹⁷ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 143–144.

¹⁸ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 144–149.

¹⁹ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 149–151.

²⁰ Уп. Фарингтон, „Православна христологија Севира Антиохијског“, 151–156.

²¹ Реч је о тексту Атанасије Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није пра-вославна (Реаговање на чланак ‘Православна христологија Севира Антиохијског’, *ТП*, 2–3/2008)“, *Теолошки погледи* XLIV, 2 (2011): 47–54.

²² Задржали смо термин „монофизити“, јер управо тај термин користи владика Атанасије, иако се данас у науци чешће користи „миафизити“.

²³ Уп. Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 47–48. Владика се овим поводом позива на Евагријеву *Црквену исџорију*.

²⁴ Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 48.

наводи и учење Светог Максима Исповедника о проблему Севиrove христологије и објашњава, ослањајући се на Максимово учење, да се не може говорити само о томе да су сачувана својства обеју природа, већ да се мора рећи да су сачуване обе природе, као и да Свети Максим одбацује учење о једној вољи која је уведена да би се потврдило јединство у Христу.²⁵ Аутор се даље у тексту ослања на Севирово писмо у ком се види да Севир умањује људску природу у Христу и да ипак говори о једној природи, сложеној природи, као и да погрешно разумева термин ипостас и да је код њега то синоним за природу.²⁶ У тексту још проналазимо да је реченица коју је Кирило користио: „једна оваплоћена природа Бога Логоса“ код Севира и монофизитâ постала „једна природа Бога Логоса оваплоћеног“.²⁷ Епископ Атаназије наводи до краја чланка нека од својих искустава током дијалога са дохалкидонцима²⁸ и уз помоћ још неких примера доказује неправославност њиховог учења.²⁹

Године 2013. др Драгана Јањић објављује студију под називом „Почети оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“.³⁰ Као што се на основу самог наслова може закључити, рад није посвећен само Севиру Антиохијском. Први део рада говори о Филоксену Мабушском и укратко о Петру Сукнару. Ауторка објашњава да Филоксен и Севир нису били у потпуности сагласни, али да је ипак Филоксен један од заслужнијих што је Севир дошао на трон патријарха у Антиохији.³¹ У наставку се опширније излаже Севирова биографија и историјске околности под којима живи и ради, изазови са којима се суочава (школовање, монаштво, борба против Халкидона, наставак борбе и на месту патријарха у Антиохији, смена, одлазак у Египат, посета Цариграду, као и смрт у Египту³²). Потом, ауторка посвећује пажњу и епохи после Севира када су противници Халкидона и Севирови следбеници запали у озбиљну кризу, што ће рећи када су били пред нестанком, да би након тога Јаков Варадеј био тај који је поново организовао противнике Халкидона и изградио нову структуру

---

²⁵ Уп. Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 48–49.

²⁶ Уп. Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 49–50.

²⁷ Уп. Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 50.

²⁸ Овим он показује да је учествовао на неким од тих скупова, да их није унапред одбацивао и осуђивао, али, исто тако, и да учествовање не подразумева одступање од православне вере.

²⁹ Уп. Јевтић, „Христологија Севира Антиохијског није православна...“, 51–53.

³⁰ Реч је о тексту Драгана Јањић, „Почети оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“, *Богословље* 2 (2013): 320–335.

³¹ Уп. Јањић, „Почети оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“, 320–324.

³² Уп. Јањић, „Почети оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“, 324–329.

која је омогућила стварање Сиријске православне цркве која је по њему често називана и јаковитска.³³

Две године касније, тачније 2015. године професор др Радомир Поповић објављује студију „За и против Халкидона — Севир Антиохијски (†538)“.³⁴ Аутор започиње текст излагањем података из живота Севира Антиохијског, ослањајући се на његове биографе и савременике.³⁵ Након овог дела, Р. Поповић укратко представља особениости Севирове христологије и подвлачи да је реч о човеку који је блажи монофизит него што је био, на пример, Јулијан из Халикарнаса који је сматрао да је људска природа у Христу била нестрадална. Наиме, проблем Севировог учења је, сажето казано, био у томе што су за њега појмови *иѿсѿас*, *усиа* и *иѿарксис* били синонимима, па ако се говори о две природе у Христу то би за њега значило да има и две ипостаси и да је реч о несторијанизму. Такође, проблем се читовао и у томе што је Севир за оваплоћење користио реч *еносис*, сједињење или јединство, односно термин који Севирова учења усмерава ка учењу о једној природи. Као последицу овога имамо и то да исто значење заправо имају *миа фисис* и *миа иѿсѿасис*.³⁶ За Севира је отуда било прихватљиво да се каже да је Христос из две природе, али не и да је у две природе. Севир је, наиме, био први међу монофизитима који уводи синтагму *ен шеориа*, то јест да је разликовање природа у Христу могуће само у мислима.³⁷ Својства природа су у ствари својства оваплоћенога Сина Божјег и не може се раздвајати и говорити да је нешто од људске природе, а нешто од божанске. Може се говорити о различитим резултатима и делима, али је једно делање, енергија и један је Делатник.³⁸ Након овога аутор указује на то да су против Севировог учења писали и Софорније Јерусалимски, Максим Исповедник и Јован Дамаскин, те да су га сматрали јеретиком.³⁹

Последња нама позната и објављена студија на српском језику о Севиру Антиохијском јесте рад др Петра Јевремовића под називом „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“ из 2017. године.⁴⁰ Аутор одмах на почетку подвлачи да ће рад бити

³³ Уп. Јањић, „Почеци оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“, 329–333.

³⁴ Реч је о следећем тексту: Радомир Поповић, „За и против Халкидона — Севир Антиохијски († 538)“, *Богословље* 2 (2015): 56–65.

³⁵ Уп. Поповић, „За и против Халкидона...“, 56–58.

³⁶ Уп. Поповић, „За и против Халкидона...“, 58–60.

³⁷ Уп. Поповић, „За и против Халкидона...“, 60.

³⁸ Уп. Поповић, „За и против Халкидона...“, 61–62.

³⁹ Уп. Поповић, „За и против Халкидона...“, 62–64.

⁴⁰ Реч је о раду Петар Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, *Богословље* 1 (2017): 73–84.

ограничен само на тему омилије, а то је питање личности и тим поводом наводи да је реч о сфери „преплитања и сапрожимања теологије и антропологије, психологије и философије“⁴¹. При томе, П. Јевремовић указује на сложеност историјских околности у којима Севир живи и ради, да је то време када Никејци покушавају да што јасније, прецизније и смисленије дефинишу своју веру, али и да је разграниче од јелинских и јудејских доктрина. У то време се пажња усредсређује на однос личности и природе, а Јевремовић усмерава тему рада у правцу два појма: *унификација* и *композициона ипостас*.⁴² Наглашавајући да је Севир био први теоретичар развоја личности, он указује на то да је за Севира време полазиште јер је човек биће чија је одредница временитост и он се временом мења и обликује, при чему се у том времену развија и личност која у тренутку рођења постоји само као потенцијал и која се искуством развија, па благодарећи таквом искуству хетерогене компоненте човека, душа и тело, достижу статус „компаративног јединства (личности)“.⁴³ Овде је могуће уочити и разлику између Божанских Личности и људских личности, оних непроменљивих и људских које се развијају у времену кроз искуство.⁴⁴ Потом, аутор наводи и да је за Севира термин *ипостас* имао двојако значење, то јест оно што се означава термином *ипсоцион* и оно што се дефинише термином *фисис*.⁴⁵ У даљем делу текста аутор показује развој разумевања личности коју проналазимо код Светог Григорија Нисијског и ону код Севира Антиохијског, показујући још једном како је за Севира била важна чињеница да човек живи у времену и да се развија, обликује унутар њега и да то искуство у времену одређује једну конкретну личност и разликује је од друге.⁴⁶

На основу претходно изложеног прегледа, могуће је констатовати да, изузев студије професора П. Јевремовића, сви остали аутори чији су радови објављени на српском у последње две деценије,

⁴¹ Уп. Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 73.

⁴² Уп. Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 74–75.

⁴³ Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 75–76.

⁴⁴ Уп. Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 76–78.

⁴⁵ Уп. Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 78–80.

⁴⁶ Уп. Јевремовић, „Стодвасетпета катедрална омилија Севира Антиохијског“, 80–82.

а који су делимично или у потпуности посвећени Севиру Антиохијском, усмеравају своју пажњу примарно у правцу Севирове христологије, остављајући у другом плану све што је овај писац говорио поводом неких других тема.

Као што смо на почетку овог поглавља већ истакли, Севирова христологија није тема овог рада, тако да се у даљем истраживању више нећемо освртати на исту. Међутим, према нашем скромном мишљењу било је неопходно начинити горе наведени преглед рада, како би се јасно истакао недостатак студија које имају за предмет изучавање Севирове мисли у вези са другим питањима. Управо због тога, у наставку рада ћемо усредсредити нашу пажњу теми овог истраживања, што ће рећи Севировој „Педесет четвртој катедралној беседи“ и његовом односу према одласку хришћана у театре и на хиподроме, као и тематици о честом причешћивању.

2. Свети Јован Златоусти и Јаков Серушки о театрима

У овом поглављу ћемо посветити нашу пажњу контекстуализацији Севировог односа према пракси одласка хришћана у театре и на хиподроме. При томе, ми ћемо се ограничити само на мишљења и делатност двојице аутора, најпре Светог Јована Златоустог као онога који је био Севиров претходник у погледу службе проповедника у Антиохији, и потом на Јакова Серушког који је био Севиров савременик и борац⁴⁷ против Халкидонског сабора.

Свети Јован Златоусти († око 407. године) у својој беседи „Против оних који остављају цркву и напуштају је због хиподрома и театара“⁴⁸, критикује тадашње хришћане због тога што одлазе на дотич-

---

⁴⁷ Термин „борац“ треба разумети тако да је реч о човеку који је био на страни противника учења Халкидонског сабора о две природе у Христу, да је сарађивао са противницима поменутог Сабора, као и да је проповедао против њега, али не у смислу да је био милитантан, агресиван или нешто слично томе. Због свог подвижничког начина живота, беседничког дара и због тога што је проповедао љубав никада није осуђен, штавише умро је у јединству са Црквом. О његовој борби против халкидонске вере погледати више у Philip Michael Forness, *Preaching Christianity in the Roman Near East. A Study of Jacob of Serugh* (Oxford: Oxford University Press, 2018).

⁴⁸ Наводи су према „Homily of St John Chrysostom, archbishop of Constantinople, our sainted father: Against those who have abandoned the church and deserted it for hippodromes and theatres“, John Chrysostom, *Contra Iudos et theatra*, transla-

на места смеха, а што њега посебно погађа јер се брине за њихово спасење. Свети Златоусти види врхунац овог проблема у томе што се то дешава и на сами Велики петак, када би требало да се пости и узноси слава Богу.⁴⁹ Он подсећа слушаоце у наставку своје беседе да се, само пре неколико дана, догодило велико невреме и да су они били умножили своје молитве и литије, да би само дан после тога отишли на хиподроме и у театре, па им поставља следеће питање: ако воле да гледају укроћене дивље животиње, зашто онда нису подјармили своје страсти? Штавише, на крају пасуса додаје да је реч о узалудном и бескорисном делу, те да су своје обавезе оставили управо због тога.⁵⁰ Потом, он истиче да ће сваки човек дати одговор, односно испоставити рачун Богу за све дане свога живота и како их је провео. У самом тексту проналазимо још и оцену Светог Јована Златоустог да, упркос свим проблемима са којима се људи суочавају, они који одлазе на оваква места чине свој живот још тежим, будући да чак и родитељи воде своју децу на такве догађаје. Јер, у театрима су жене неприкладно обучене и исто тако се певају неприкладне песме, а што оставља дубок траг на човеку и пошто се представа заврши, али и да то уноси немир не само међу чланове његове породице и пријатеље, већ и чланове Цркве који се брину за њега.⁵¹ Свети Јован Златоусти завршава беседу речима да такве људе одлучује од Цркве⁵² и говори: „Ја не желим да одлучим нашу браћу, већ да истерам срамоту из Цркве“.⁵³ Након овога произноси и следеће речи: „Свако од вас ће дати одговор за себе, али ја сам одговоран за одговор за спасење свих вас“.⁵⁴

Сличности које проналазимо са Севировом „Беседом“ (што ћемо лако уочити читајући превод који је дат ниже), иако су ова два аутора делала у Антиохији у размаку од око једног и по века, очитују су у томе што обојица аутора говоре да је због стања човечанства потребно да се људи моле, а не да иду на представе. И један и други указују да

---

ted from *Patrologia Graeca* volume 56, columns 261–270. The column numbers of the Greek text are indicated in square brackets. Translated by Mark Vermes for Roger Pearse, 2012. Приступљено 15. фебруар 2021. http://www.tertullian.org/fathers/chrysostom_against_theatres_and_circuses.htm. Бројеви које будемо наводили у заградама односиће се на бројеве колона које се налазе у *Patrologia Graeca*, а који су сачувани и у преводу на енглески.

⁴⁹ Уп. „Homily of St John Chrysostom...“, 272–273.

⁵⁰ Уп. „Homily of St John Chrysostom...“, 273.

⁵¹ Уп. „Homily of St John Chrysostom...“, 274–276.

⁵² Уп. „Homily of St John Chrysostom...“, 276–278.

⁵³ „Homily of St John Chrysostom...“, 277.

⁵⁴ „Homily of St John Chrysostom...“, 278.

су родитељи водили децу, или су их слали у театре и на хиподроме. Жене глумице нису биле прикладно обучене, а неке су биле и наге. При томе, певају се и непримерене песме. Оба писца указују на то да учествовање у овим спектаклима оставља последице на свакодневни живот и односе међу људима.

Када је реч о писменој делатности Јакова Серушког († 521. године), треба истаћи да је од њега остало пет *мимре* „О спектаклима театра“⁵⁵ за које Сирил Мос (Cyril Moss) каже да су нам „[из њих] остале

⁵⁵ Сачуване су само у једном рукопису. Први *мимро*, написан метриком коју је најчешће користио — дванаест слогова у стиху, налази се у делу рукописа који је у великој мери оштећен и само су делови читљиви. Остале четири су написане метриком коју су чешће користили Јефрем и Исак Антиохијски — седам слогова у стиху (уп. Cyril Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, *Le Muséon* 48 (1935): 87 и 89). Објављени су само одељци на сирском са преводом на енглески као додатак поменутој студији (уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 95–112).

Уколико би се поставило питање аутентичности ова последња четири *мимре* због различите метрике то не би много променило поенту овог одељка. Прво, нисмо пронашли податке да је Јефрем писао на ову тему (он најме помиње личности из грчке традиције, али нема помена о одласцима верних у грчке театре и хиподроме), нити да је његова заједница имала изазове који се обрађују у овим *мимре*. Није нам познато да је било ко икада довео ове текстове у везу са Јефремом. Што се тиче Исака Антиохијског (живи у V веку) – један начин уз помоћ кога би се ови *мимре* могли довести у вези са њим јесте на основу њихове метрике. Осим тога, рукопис у ком се оне налазе садржи и Исакове списе. Међутим, то не би променило важност тих списа за овај рад јер је он савременик Јакова Серушког и Севира Антиохијског, додуше нешто старији од њих, а који је писао на сирском и био противник Сабора у Халкидону и подржавао додатак у Трисветој песми „распети за нас“ (Edward G. Mathews, Jr., „Ishaq of Antioch (fl. 5th cent.)“, in *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by S. Brock et al. (New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011), 213). Такође, треба имати на уму да се зна за више Исака чији су списи сачувани, а који су живели у V веку и имали више или мање додира са Антиохијом. Осим тога, сачувана је претпоставка да је један од њих постао и присталица Халкидона, као и да не постоји општи консензус у науци које тачно дело потиче од ког Исака (уп. Tanius Bou Mansour, „Une clé pour la distinction des écrits des Isaac d'Antioche“, *Ephemerides theologicae Lovanienses* 79, 4 (2003): 365–371; Edward G. Mathews, Jr., „Ishaq of Amid (fl. 4th – 5th cent.)“, in *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by S. Brock et al. (New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011), 212; Edward G. Mathews, Jr., „Ishaq of Edessa (fl. 6th cent.)“ .), in *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by S. Brock et al. (New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011), 213). У сваком случају, било да су посредни *мимре* Јаковљеве или Исакове, реч је о истом историјском периоду и обојица аутора су, вероватно, противници Сабора у Халкидону као и Севир. Међутим, овај *мимро* до да се нико није довео под сумњу аутентичности, при чему се исте налазе и на листи Јаковљевих дела (уп. Khalil Alwan, „Bibliographie générale raisonnée de Jacques de Saroug († 521)“, *Parole de l'Orient* XIII (1986): 358 [под бројем 251]).

погрде, метричке анатеме и реке реторичких покуда“.⁵⁶ Прецизније речено, неке замерке које Јаков износи заправо говоре да драме пропагирају паганизам,⁵⁷ те да су оне неморалне и подстичу на разврат.⁵⁸ На тим скуповима су присутна и кађења,⁵⁹ што додатно говори о томе да није реч само о забавним садржајима. Хришћанима гледаоцима, који се изговарају тиме да је реч само о забави, он одговара да присуство на представама оставља траг на гледаоцу, а да је то уочљиво по плодовима које оне остављају. Наиме, поменуте представе остављају последице које се очитују у томе да слушаоцима заокупљају мисли са паганским митовима о којима не треба размишљати. Затим, ако би човек у стварном животу чуо да је његова служавка развратна исту одмах отпустио, док се на представама гледаоци томе смеју.⁶⁰ Мушкарци глумци се том приликом облаче као жене⁶¹ и певају се непристојне песме.⁶² Све наведено утиче на унутрашње стање човека који све то гледа и у истом учествује.

Готово све ово проналазимо и код Севира у његовој „Беседи“, само у другој форми. Следствено, Севир такође сматра да су представе у вези са паганским боговима, односно да су њима посвећене. Обојица говоре о пракси да се мушкарци на тим представама облаче као жене, као и о последицама на стварни живот. Исто тако, обојица помињу и оне који се изговарају да одлазе на представе не због паганских богова, већ због смеха и весеља.

Сажето казано, готово све теме које проналазимо у Севировој „Беседи“ заступљене су и код поменуте двојице хришћанских беседника, што говори у прилог констатацији да је Севир остао веран предању Цркве. Штавише, за сву тројицу је заједничко то да они верне одговарају од одласка у театре и на хиподроме, указујући да таква дела представљају проблем за спасење.

Неопходност и својеобразност овог одељка и горе изложених закључака треба сагледати из неколико углова. Треба на првом месту нагласити важност заједничког, готово истоветног, погледа све тројице аутора на однос Цркве са простора Сирије према театрима, те да се исти није мењао. Потом, иако би могло бити схваћено ису-

---

⁵⁶ Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 89.

⁵⁷ Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 89 и 106.

⁵⁸ Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 90, 106 и 107.

⁵⁹ Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 90.

⁶⁰ Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 90, 105, 108–109, 112.

⁶¹ Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 91 и 104.

⁶² Уп. Moss, „Jacob of Serugh's Homilies on the Spectacles of the Theatre“, 105 и 107.

више поједностављено и општепознато, мишљења смо да је неопходно понављати изречене ставове аутора, јер су данас заборављени или се пак ова проблематика занемарује. Разлоге за такво стање треба тражити с једне стране у погрешном разумевању неопходног односа Цркве према онима који учествују на, да их тако назовемо, *скупоћима који садрже раскалашне садржаје*, или пак с друге стране у склоности да о дотичној тематици говоре искључиво „фундаменталисти“ и „зилоти“. Представљајући предање Цркве и показујући истовремено истоветност и јединственост одговарајућег става више аутора, иако се по другим питањима нису саглашавали, очигледно је да хришћани нису немо посматрали друштвена дешавања, већ да су поучавали верне како треба да се односе према неким стварима које чине животну свакодневицу. Надаље, драгоценост поменутог одељка очитује се и у томе што је могуће знатно шире сагледати не само стварну слику тадашњих театара, већ и избећи исхитрено и погрешно осуђивање и одлучивање од Цркве оних који у савремено доба одлазе на одређене дечије представе у постојећим позориштима. Коначно, о доприносу садржаја саме Севирове „Беседе“ биће знатно више речи у наставку текста.

3. Педесет и четврта катедрална беседа

3.1. Садржај

Одељци 1–2: Севир објашњава да је приморан околностима да говори о овој теми, а не зато што то жели.

Одељак 3: Аутор наводи да део оних који одлазе на представе не виде у томе проблем јер не изостају са црквених сабрања, на шта Севир одговара, између осталог, да се не може учествовати и у Трпези Господњој и у трпези демона.

Одељци 4–7: Севир указује на то да је сваки спектакл, било у театру или на хиподрому, посвећен неком од паганских богова, те да одлазак на хиподром гневи Бога јер је Он дао људима животиње у одређене сврхе како би биле од користи у животу, а не да буду мучене и да се људи радују њиховом малтретирању и повређивању. Свему овоме додаје и да плодови оваквих окупљања показују да није реч о афирмативној или безазленој делатности, јер увек узрокује немире, свађе, галаму и томе слично.

Одељци 8–9: Аутор објашњава зашто су галама и сукоби нешто што људе одваја од спасења.

Одељак 10: Севир се изнова враћа на „коњицке спектакле“, али овоме додаје и проблематику певања непримерених песама, облачење, односно маскирање мушкараца у жене, затим произношење насилних *мимова*⁶³ у којима се злостављају други људи, то јест они који су Божја створења, а који су после смрти и васкрсења Сина Божјег добили и Духа Светога.

Одељци 11–13: У овом делу беседе аутор обрађује тему разврата коју гледаоци срећу у театрима и говори да се тамо људи истој смеју, иако то сматрају страшним уколико се догоди у стварном животу, као и да гледање таквих ствари утиче и на породични живот гледалаца после тих представа.

Одељци 14–18: Овај део беседе је посвећен онима који се изговарају да не могу да се одупру искушењу када виде да се припрема театар. Севир их подучава и подсећа да онај ко се избори са оним што је у његовој власти, да ће такав добити победнички венац. Потом, он саветује слушаоце да одговарају и друге од одласка на такве скупове, а ако их не послушају, да се од њих одвоје и да треба да се наоружају праведним гневом. Такође, подучава их да је потребно чинити добра дела и бежати од злих дела да би се спасили од Божјег гнева.

Одељак 19: Аутор у овом делу беседе говори о борби да се људи спасу од гнева Божијег и о томе да сваки човек има анђела чувара.

Одељци 20–22: Завршни део Севирове беседе посвећен је истицању потребе сталног бдења над сопственим делима, поучавању о честом причешћивању и разобличавању оних који се изговарају да нису достојни честог причешћивања.

3.1.1. Практична примена садржаја Беседе данас – коментар

Иако смо у претходном делу рада већ истицали на сажет начин особити допринос једног дела Севирове „Беседе“, сматрамо да додатна тематика завређује више простора. С тим у вези, треба најпре истаћи Севирову мисао о неопходном људском односу према животињама (одељци 4–9). Аутор подсећа своје слушаоце да је Бог све створио са одређеним разлогом и да Његову творевину не треба користити изван онога што је Он заповедио: „Тако пак свака од њих начињена је да испуни ону [конкретну] потребну ствар за живот света, а не за велики и непотребни угођај“ (одељак 4). Животиње нису створене „за нашу угодност“ (одељак 4), то јест за нашу забаву. Се-

---

⁶³ Реч је о догађају који подсећа на модерне представе пантомимичара, али праћеном физичким насиљем.

вир истиче да чак ни оне животиње које су људима дате за исхрану, односно које човек због тога треба усмртити, нису дате људима да их повређују без разлога, или због неке забаве, или да их понижавају и изнурују током њихових живота (одељак 6). Чак и ако би оставили са стране Севиров став да коњи нису за то створени и да то гневи Творца, за њега су и сама такмичења и даље проблематична. Позивајући се на стих из Јеванђеља по Матеју: „По плодовима његовим пак биће познато дрво“ (Мт 12, 33), он примећује да се на оваквим такмичењима дешавају: „Расправе, хуле, борбе, неред у народу, плач, каменовање, сукоби синова [истог] рода, убиства и паљења“ (одељак 7), као и то да човек „пак вришти, или се свађа, или хули, или се ка гневу и ка увреди распали“ (одељак 7). Севир сматра чак и саму галаму нечим што гневи Бога (одељак 8 и 9). Дакле, овакви догађаји, то јест спектакли су проблематични из два разлога. Први је тај да не поштујемо вољу Божју и да се не односимо према Његовој творевини онако како је Он заповедио. Други се односи на то да су „плодови“ оваквих окупљања такви да ремете и међуљудске односе, јер изазивају сукобе, свађе, непримерено понашање, вређање и понижавања других, и томе слично. Као одговор на ово Севир сматра да је корисније да пребивамо у миру и да „узносимо мољења Богу да нам опрости ове [= грехове]“ (одељак 10).

Иако би следеће констатација могла бити окарактерисана исувише поједностављеном, треба нагласити да би добробит од практиковања предочених савета могла бити и одговарајући начин за решење актуалног еколошког проблема. Уколико бисмо увек имали на уму да је природа дар од Творца, онда не би долазило с једне стране до истребљења врста, не бисмо имали домаћинска крчења шума, не бисмо стављали реке у цеви и онемогућавали осталим живим бићима да имају приступ води, док бисмо, с друге стране, имали боље међуљудске односе у друштву јер нам циљ не би био да некога победимо или понизимо. Све ово би довело до већег међусобног поштовања и поверења међу људима.⁶⁴

---

⁶⁴ Све наведено може бити поимано као општепознато, али се на нашим просторима у пракси не среће довољан број људи у Цркви који чине нешто осетно озбиљније на плану разрешења озбиљних еколошких проблема. Истовремено, подразумева се да треба пронаћи благодатну меру између непотребног претварања Цркве у институцију која се бави еколошким проблемима и стварног сведочења вере у Бога као „Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог“. Сведочанство Севира показује један одговарајући пример могућег достизања назначене равнотеже. Он ни у једном тренутку не негира основну мисију Цркве, а то је спасење људског рода, али исто тако и не заборавља значајну чињеницу да према створењима Божијим треба да се односимо као према творевини Божијој коју нам је Господ даровао.

Изузев претходно наведеног, нарочити допринос Севирове беседе треба препознати и на примеру његове критике могућих гледања развратних и насилних садржаја (одељци 10–13). Прецизније речено, такве садржаје било је могуће гледати у позориштима. Форма је у наше време данас промењена, али поменути садржаји још увек постоје и изазивају идентичне проблеме. Овакви садржаји према Севиру: „Олабављују усредсређеност душе и умећу и стављају у њу беснило целокупне срамотне жудње, прекривају је и затрпавају је теретом и опијеношћу угодностима“ (одељак 10). Потом, аутор поставља питања:

„Којим очима ћеш, када се својој кући будеш вратио, погледати своју жену? Како ћеш тражити од ње чистоту, ти, онај [који] јеси гледалац распуштености оних срамних спектакала, неприкладних и прељубничких, онај који је сабрао мноштво жудњи које се увеличаше, ти [који] храниш обличја зала у својме разуму, [која су као] обличје ватре која у густој шуми вреба и гори?“ (одељак 13)

Јасно је да се, према Севировом мишљењу, овде ради о проблему знатно већем од „простог гледања представа“, као и да то следствено утиче на самог човека те он постаје растројен и оптерећен жудњом, а што даље оставља последице и на породичне односе. Када је реч о насиљу над другим људима, Севир види проблем у истом због тога што се један човек смеје ударању Божјег створења, односно човека кога је „Бог обликовао, [коме] је удахнуо пак у његово лице дах животни и који је чак имао поштовање анђела, онај који је чак завредио још Реч Божју, Ону која се очовечи због нас“ (одељак 10), а који је примио и Духа Светога (одељак 10). За овакво дело вели да је „страшно и потресно“, те да због тога треба да се плаче и жали (одељак 10). Упоредо са тим, интересантно је приметити да су у наше доба разврат и насиље неупоредиво више присутни путем медија и информационо-комуникационих технологија, тако да гледаност неких емисија и прегледност појединих садржаја на интернету умногоме расту уколико је у њима заступљено претходно речено. Севир, међутим, јасно указује на лицемерје људи који, гледајући примере насиља над другима, томе се смеју, радују и навијају, а када се њима тако нешто деси онда буде изрицано следеће: „За казну на смрт за њега ти објављујеш да је [превише] блага“ (одељак 12). Отуда Севир сматра потребним избегавати поменуте садржаје пре свега ради спасења и добрих односа у заједници, у којој човек живи и у којој се креће. Сам аутор у наставку Беседе саветује своје слушаоце да осим што сами

треба да избегавају овакве догађаје, треба и друге да саветују да то исто чине (одељци 14–20).

Последња тема коју Севир обрађује у Беседи (одељци 20 и 22) јесте пракса ретког причешћивања под изговором недостојности и страха. За Севира су подвиг човека и Свете Тајне неодвојиви. Као што је с једне стране неопходан подвиг или труд човека како би се што потпуније спремио за учешће у Светим Тајнама, тако су с друге стране Свете Тајне управо те које помажу човеку и оснажују га на путу подвига. Из овога следи, иако ово сам аутор не помиње директно, да се човек, уколико се причешћује ретко, ослања искључиво на своје снаге у подвигу, што не може бити довољно да би се Господ настанио у њему. Управо због тога, Севир наглашава да су неопходни не само непрекидни човечији труд, него и стално учествовање у Тајнама, како би хришћанин благодарећи њима имао снаге за подвиг и чистио се од греха и последица изазваних грехопадом, те коначно таквим начином живота непрестано напредовао. Надаље, он истиче да се људи који се ретко причешћују углавном не подвизавају током целе године, него само пред причешће што ипак није довољно да би човек приступио Тајнама (одељак 20). Из тога разлога наглашава: „Исправно је стога и да се чистимо колико можемо и да стално приступамо Чистом“ (одељак 21). Аутор још додаје да Жртва која се приноси за свет мора да буде непрекидно приношена, а ако би сви поступали као ови који се причешћују једном годишње, „[онда] би жртва остајала нежртвована, и прекинуто би, стога, било трајање⁶⁵ жртве, стало би умилоствљавање, жртвеник би био неделатан“ (одељак 21). Севир закључује Беседу следећим речима: „Није пак могуће да верник буде онај који није учесник [у Тајни], ако жели да живи онај истинити живот, као што не може [да живи] без дисања ваздуха. Тако пак и у овоме ми који у Христа верујемо, ми Њиме живимо и [Њиме] се крећемо и [Њиме] постојимо, коме нека је слава у векове векова!“ (одељак 22).

Коначно, садржина и смисао наведене Беседе су особито драгоцени и примењиви и у савремено доба. Под тим подразумевамо пре свега неопходност изграђивања исправног и одговорног хришћанског односа према творевини и делатног сведочења наше вере у Бога као истинског Творца, а не само вербалног вероисповедања. Потом, потребно је да све што чинимо у нашем животу разумевамо као делатност која утиче како на наше спасење, тако и на међуљудске односе, то јест да не може наш изговор да буде: „То је мој грех и шта кога брига за то“, већ да будемо свесни да све што радимо оста-

---

⁶⁵ Што ће рећи: континуитет.

вља последице и по друге. Поврх свега, не треба приступати Тајни Тела и Крви Христове без свакодневног подвига и труда како би се у томе стално напредовало, али исто тако наша недостојност не може нити треба бити изговор за ретко причешћивање, јер човеку није могуће да се удостоји учешћа у Тајнама без помоћи коју управо од њих и добијамо.

3.2. О преводу

Треба нагласити да смо превод Беседе извршили према сирском тексту, који смо уједно у овај рад и интегрисали, а који је објављен у IV тому *Паџролоџије Оријенталис* (Duval, 1908: 45–66).⁶⁶ Према „Напомени“ приређивача и преводиоца на француски језик, Рибана Дивала (Rubens Duval [Duval, 1908: 5–6]),⁶⁷ реч је о сирском преводу са грчког језика Јакова, епископа едеског, који је он привео крају 701. године.⁶⁸ Преводилац Дувал нас још обавештава да је сирски текст који је штампао настао на основу два рукописа, једном старијем без назнаке времена настанка, и другом млађег порекла из 868. године.

Уз примарни сирски текст са кога смо вршили превод на српски језик, користили смо и превод на француски који је садржан и паралелно изложен са сирским текстом у *Паџролоџији Оријенталис*. На местима где су приликом поређења нашега превода и Диваловог превода на француски језик уочене разлике вредне помена, на исте смо указали у одговарајућим фуснотама. Речи које се налазе у угластим заградама представљају наш додатак, како би читалац лакше разумео текст. Поделу пасуса преузели смо од Дивала, али смо истовремено додали нумерацију истих, а која није присутна у његовом издању и преводу. Усправне цртице у сирском тексту и у преводу показују на којој страни се налази сирски текст у *Паџролоџији Оријенталис*.

---

⁶⁶ Прецизније: Rubens Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales' de Sévère d'Antioche (Homélie LIV)“, *Patrologia Orientalis*, t. IV, 45–66.

⁶⁷ Уп. Rubens Duval, „Avertissement“, *Patrologia Orientalis*, t. IV, 5–6.

⁶⁸ Треба истаћи да постоји и старији превод на сирски језик Севирових „Катедралних беседа“, које је вероватно преводио Павле из Калиника, а који је завршен у првој половини V века.

Беседа 54.

За оне који су после мољења отишли у позориште, а то – [тј.] да ове [представе] гледају, јесте ван закона.⁶⁹ Потребно је да делима покајања предупредимо тај неизбежни гнев који је [ус]постављен и често да будемо причасници светих и обожаваних Тајни.

1. Ка средини још пређох, иако [је у мени] празнина, наиме, и ја немам ништа да бих говорио или подучавао [о] ствар[и] која користи, па иако сам ја помрачен од облака материјалних бригâ, ових у којима је на неуобичајен [начин] везана ова света и нематеријална Црква, па иако је људи оптерећују мало по мало страним и несвештеним теретима [ипак настављам]. Како да не пате они, они религиозни који су унутра [а од] потресâ који су [унесени] од споља? Пошто сам ја био присиљен и био сам вођен притиском због ове потребе која је постављена [пред нас и] као да сам био од ватре опаљен бејаш гурнут ка овоме, а не од своје воље. Шта је чудно ако сам ја, онај који многе и неизбројиве чиреве узрокује⁷⁰ себи, поднео |⁴⁶ ово и [што] не могу да ћутим? Док је, такође, Јеремија, онај који је био свет од утробе мајке своје, гледао свој народ који се у највећој мери смејао када им је говорио и [тај народ] није туговао због тога, изругивао се и није се жалостио нити јадиковао, чак се није ни потресао од гнева, оног који је претио, иако је [пророк] решио да ћути, још се [више пророк] распаљивао и плану срце његово и био је притиснут да говори. Због тога је и говорио: „Неправдом и несрећом називаћу [то] [ово] зато што мени беше реч Господња на поругу и подсмех сваки дан. И рекох: Нећу помињати име Господње и нећу говорити о имену Његовом, а би у срцу мом као огањ разгорели који се распламтео и стиснуо се у костима мојим и не могах ја [то] поднети.“⁷¹

---

⁶⁹ Што ће рећи: противно закону.

⁷⁰ Дословније значење: тражи, иска.

⁷¹ Уп. Јер. 20, 8–9.

2. Довољно је, дакле, као што рекох, да буде слаба и [у]сам[љен]а⁷² веза мог језика,⁷³ [па] да се примакне она олуја светских догађаја, а и наред од споља од оних који су противни речи православној. Ако бих пак као Јеремија размишљао, да је и мени била реч Господња на поругу и подсмех, сигурно бих рекао и ја као он: „Рекох: Нећу помињати име Господње и нећу говорити о имену које припада Њему“.⁷⁴ Молићу се да затворска врата буду стављена на усне моје и да будем потчињен под потпуну тишину, или пак неће¹⁴⁷ смех и отворени подсмех речи-ма Господњим да буде оно што ће мало пре мољења целе заједнице у Цркви учинити да ја не проповедам сузе и исповедања грехова и пост, и просто да кажем: преумљење из покајања, зато што се пошаст већ усправила и, тако да се каже, примакла се и над главом се нашом уздигла; страшно је и да се слуша!

3. Ви пак, то јест, многи од вас, јер немам [жељу] да све вас оптужим, идете на представе на хиподром и у храм смеха – можда још прикладније да га назовем жариштем прељубништва и театром сваке неу-мерености. Али, ти кажеш да и од мољења и од оних сабрања која су у цркви не изостајеш, а и на оним спектаклима на исти начин учествујеш. Не слушаш ли ти Павла који Коринћанима пише: „Не можете ви Чашу Господа нашег да пијете и чашу демона. Не можете ви у Трпези Господа нашег да учествујете и у трпези демона“.⁷⁵ Мудар човек не рече ли још више: „Један који гради и један који разграђује, чему више [ово] користи до патњи? Који се погружава и пере се од мртвог и опет га додирује, коју корист има у прању? Тако [је и] човек који пости због грехова својих и опет иде и исто ради“.⁷⁶ Они пак који чине ове [ствари] које су ван Закона и [који су] се напунили од безбожности, они мисле да учествују у Трпези и Чаши, да једу и пију, и све што желе [они би] то да чине. Сведочи и Књига свештена да због ових [ствари]: „Ови пак једу јела безбожности и вином пак које је ван Закона се опијају“.⁷⁷

---

⁷² У преводу на француски реч *طاعة* преведена је у контексту доласка („приласка“ из наставка реченице) олује светских догађаја (уп. Duval, „Les 'Homiliae Cathedralis'...“, 46). Онако како стоји на сирском језику сматрамо да се то пре доноси на „везу језика“, односно да је она проста, једноставна или усамљена.

⁷³ У смислу да је потребно само да његов „језик“ не буде постојан и чврст и да „православни“ изгубе битку.

⁷⁴ Почетни део беседе па све до овога места, анализиран је и превођен на секцији сирског језика на Православном богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву коју је похађао студент Владимир Зечевић.

⁷⁵ Уп. 1. Кор. 10, 21.

⁷⁶ Уп. Сир. 34, 23–26.

⁷⁷ Уп. Прич. 4, 17.

4. Која рђавост је, каже човек, [у] томе да [неко] гледа надметање коња? Велика и није неважна! Отворено, о овакав [човече], узврати-ћу ти реч! Прво је, пак, да је сваки од спектакала неизоставно назначен једном од оних који се лажно називају боговима и успостављен је за славу његову. Посејдону онај [спектакл] са коњима. Аресу⁷⁸ пак онај у ком се они [борци] сами боре. Артемиди пак онај у ком се боре са животињама. Дионису⁷⁹ [је посвећена] пак позорница театра. Како ови да угоде Богу који заиста радују демоне и причињавају им задовољство? Како [то] пак да још трчимо ка овим [спектаклима], ка онима које смо законски одбацили када смо се уписали за службу Христу и успоставили завете сагласности са Њим и [када] смо били припремани да будемо вредни крштења |⁴⁹ оног, Божјег и Спаситељевог? Ови [спектакли] јесу ђавољи и [то је] служба његовим празницима, онима које смо одбацили. Друго пак, чак ако каже [неки] човек да нису у част демона ови спектакли који се савршавају, већ за нашу угодност, ипак Њега гневимо, Онога који је створио [све], јер су коришћене ове бесловесне животиње изван онога што је [Он] заповедио. Тако пак свака од њих начињена је да испуни ону [конкретну] потребну ствар за живот света, а не за велики и непотребни угођај. Коњ пак би дат људима због овога: да би јашући животињу брзо прелазили токове пута и да [људи] изађу наспрам војника када [ови] долазе [на њих], онда кад јесте помагач и помоћник њима у борби са непријатељима. Тако Онај који је кроз олују и облаке говорио Јову⁸⁰, говори: „О, ти ли даде снагу коњу и обуче ли врат његов страхом? Док сусреће стрелу смеје се! Не одвраћа образе своје од гвожђа! Кад рог пак оглашава се, он говори: Ха, ха! Из далека мирише борбу“.⁸¹ Записано је и у Причама у овом обличју: „Коњ спреман је за дан борбе. Од Господа пак јесте помоћ“.⁸²

---

⁷⁸ Дивал је у свом преводу на француски преводио и имена богова, тако да је уместо Посејдона из претходне реченице навео Нептуна. Међутим, овде је реч о Аресу, што би у римској митологији био Марс, али преводилац наводи Меркура, што је опет „паралела“ са Хермесом (Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 48).

⁷⁹ Код Дивала је преведено са Бахус (уп. Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 48).

⁸⁰ Уп. Јов. 38, 1.

⁸¹ Уп. Јов. 39, 22–28.

⁸² Уп. Прич. 21, 31.

5. Због ових [ствари, а] да буде корисна би дата животиња животу људи. Није ⁵⁰ [дата] да је исечеш док ти са њом трчиш седам кругова и да изведеш кочије наспрам кочија и да насилно точковима одсечеш ноге њихове и да се ти радујеш и плескаш рукама жалосном паду и понижењу [тих животиња]. Није пак да Књиге Божје тако указују и тебе уче, већ супротно. Пошто на овај начин ти постави [ствари], суровост и безакоње пишу о теби, пошто тако [Књиге] говоре: „Милује непорочни душе стоке своје, али утробе рђавих јесу без милосрђа“.⁸³ Ово пак што је било изговорено од мудрог Павла: „Да ли се о воловима брине Бог?“⁸⁴ усмерава поглед ка другом смислу. Када је пак говорио Коринћанима, говорио је због онога да је исправно за њих да „они који Јеванђеље проповедају од Јеванђеља живе“.⁸⁵ „Ко је служио [у војсци] некада о трошковима својим? Ко сади виноград и од плодова његових не једе? Ко окупља стадо и од млека стада не једе? Да ли као човек ове [ствари] говорим ја? Или [зар] и Закон није ове [ствари] говорио? У Закону онај Мојсије написа: ‘Не затварај уста волу који врше! Да ли се о воловима брине Бог?’“⁸⁶ Стога, оно што је рекла законска заповест јесте ово, она која заповеда да се не затварају уста волу који врше: Постави Бог Закон, али не због добродога закона⁸⁷ према воловима којима је онај био вршио. Шта је пак од ових [ствари] ⁵¹ било гнусно⁸⁸ [у] томе [што морају] да се затворе уста и да [волони] не буду ометани на гумну, да оно дело које раде [раде] брижљиво и да не гледају на [свој] стомак ван времена када је [то] исправно?⁸⁹ Али, ми од заповести учимо да јесте исправно да се они који раде издржавају од тих [плодова] до којих [долазе] тешким радом. Због тога, дакле, ово додаде после када је говорио: „Или због нас на све начине говори? Због нас пак би записано зато што са надом прикладно је за њега, за онога који оре, да оре и онај који врше са надом да ће имати удела [у томе] и да ће јести [од тога]“.⁹⁰

⁸³ Уп. Прич. 12, 10.

⁸⁴ Уп. 1. Кор. 9, 9.

⁸⁵ Уп. 1. Кор. 9, 14. Претпостављамо да је дошло до грешке при преписивању у *Папиролицији Оријенталис* јер је написана реч *n'hwn* (Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 50), те да треба да буде *n'hwn*, како стоји у Пешити Новог Завета.

⁸⁶ Уп. 1. Кор. 9, 7–9.

⁸⁷ Дивал указује да је реч о преводу грчке речи *ἐὐνομία* (уп. Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 50).

⁸⁸ Што ће рећи: „Шта је гнусно у томе...“

⁸⁹ То јест: у за то предвиђено време.

⁹⁰ Уп. 1. Кор. 9, 10.

6. То, наиме, да се Бог брине о свакој ствари и са сваком је брижљив и сваку као Бог воли [то] је познато и јасно откривено. „Отвараш Ти пак руку Твоју и испуњаваш сваку животињу добром вољом“, ⁹¹ говори за Њега пророк онај који [ис]пева [Псалме]. Али, још и човек мудри говори: „И као Онај који над свим имаш власт над свима милосрдно чиниш Ти“.⁹² Пише пак и други: „Милосрђа су човека на ближњем његовом, милосрђа пак Господа на свакој плоти“.⁹³ Ово пак не [значи да] зато што су поједине врсте животиња дате људима за клање и јело, да због овога и током [њихових] живота⁹⁴ [сматрамо да] је за нас исправно да се њима користимо без милосрђа, да ми чак ни милост немамо за њих, и [да се бавимо] трговином таштом и погубном, која је шала и радост демонска, ⁵² понижавајући,⁹⁵ изнурујући и усмрћујући коње. Ове [ствари] како [разумети] и које [радити]? Ми, они којима је тражена сличност Божја, „будимо пак милосрдни“, [Он] говори, „као Отац ваш који је милосрдан“.⁹⁶

7. Демонски пак јесте спектакл са коњима; сведоче оне препредености и вешти трикови, оне које [се изводе] тамо и подражавање које је слично врачањима, убице оне уклете, чврсте и безаконе које обмањују, они који се усуђују да стану против онога [који је] мали и незрео. [Ови спектакли] могу много да гневe Бога. Завређују силину⁹⁷ громава и пламене муње! Али, ако се пак и ослободи од ових [ствари то] весеље, по плодовима његовим испитиваћемо га. „По плодовима његовим пак биће познато дрво“.⁹⁸ Христа Бога и Спаситеља, који је без лажи, [ове речи] јесу указ. Који су стога плодови ових борби коња? Расправе, хуле, борбе, неред у народу, плач, каменовање, сукоби синова [истог] рода, убиства и паљења. У један од ових грехова колико пута пада, као што је мноштво [случајева], онај који јесте најскромнији од гледалаца? Или пак вришти, или се свађа, или хули, или се ка гневу распали и ка увреди. Која ⁵³ се ставља казна на лица ових? Одвраћање лица [њихових и] одвајање [њихово] од Бога! Да ли постоји нешто теже од тога?

---

⁹¹ Уп. Пс. 144, 16.

⁹² Уп. Прем. 11, 23.

⁹³ Уп. Сир. 18, 13.

⁹⁴ Вероватно је посреди погрешно написана реч и треба да стоји *хууп*, а не *хуп*.

⁹⁵ Дословно: да чинимо понижење.

⁹⁶ Уп. Лк. 6, 36.

⁹⁷ Дословно: величанственост.

⁹⁸ Уп. Мт. 12, 33.

8. Час је, чуј о оној галами која се сматра да јесте мања од других [преступа]: „Рече пак Господ: Галама Содома и Гомора умножи се до Мене и грехови њихови увеличаше се много“.⁹⁹ Само ово је довољно да буде показано шта галама јесте. [На] прво[м месту], [то] јесте оптужница Содома и Гомора. И кроз Исаију пак, оног пророка, Бог говори: „Виноград пак Господа Саваота јесте дом Израиља, људи Јудини [јесу] виноград засађени изнова, љубљени [јесте]. Очекивао сам да ради правично, а учини пак незаконито и оно што није непорочно, и [гле] галама!“¹⁰⁰ Шта, пак? Галама јесте под оптужницом!

9. Сукобљавање пак од [стране] ових [треба ли] да буде поздрављено? Никако! Погледај пак како ју¹⁰¹ је кроз Језекиља сместио Бог међу великим кривицама када каже: „Дом пак Израиљев неће желети да слуша те, зато што не желе да слушају Мене, зато што цео дом Израиљев свадљивци јесу и отврдлих су срца“.¹⁰² Запитаћеш се ти зашто упоређује сукобљавање са непокорношћу и отврдлошћу срца. Павле пак ове¹⁵⁴ смешта све заједно као оне који жалосте и гнев Духа Светога. Написао је пак овако: „Не жалостите Духа Светога Божјега, Онога којим сте запечаћени за дан спасења. Свака горчина и љутина и гнев и галама и хула узвисише се од вас са сваком злобом“.¹⁰³

10. Зашто, стога, ми идемо на коњичке спектакле? [То је] као да [се] сва ова зла у обличју зле бујице изливају као¹⁰⁴ језеро, а не да ми радије пребивамо у миру, да узносимо мољења Богу да нам опрости ове [грехове] јер пошто се окренусмо светским догађајима, или ка речи хуле, или ка љутини коју не желимо [ми ипак ка овима] склизнусмо. Али, ако не [због нечег другог онда] за задовољство ваше да ове театре, или дом спектакала, испитамо и да видимо да ли јесу штетни и опасни, а не [само] како неки мисле и говоре да јесу забавна ствар и да веселе. Ја прелазим преко оркестара, то јест оних мноштвених и изобилних игара када оне мушке удове направе као женске и оних еротских или љубавних песама које упућују и подучавају нежности које олабављују усредсређеност душе и умећу и стављају у њу беснило целокупне срамотне жудње, прекривају је и затрпавају је теретом и опијеношћу угодностима. Шта да

---

⁹⁹ Уп. Пост. 18, 20.

¹⁰⁰ Уп. Ис. 5, 7.

¹⁰¹ Односи се на галаму.

¹⁰² Уп. Јез. 3, 7.

¹⁰³ Уп. Еф. 4, 30–31.

¹⁰⁴ Дивал преводи предлогом „у“ (уп. Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 54).

кажемо ¹⁰⁵ о онима који гледају оне мимове, оне смешне [ствари]? ¹⁰⁵ Зар узнемиреност и гнев Божји не покрећемо када се ми смејемо док гледамо како би ударано лице човека, онога кога је Бог обликовао, [коме] је удахнуо пак у његово лице дах животни и који је чак имао поштовање анђела, онај који је чак завредио још Реч Божју, Ону која се очовечи због нас. [Она, Реч] пошто устаде из мртвих дуну у Апостоле и рече: „Примите Духа Светога“.¹⁰⁶ За оно лице, стога, које тако постаде вредно, или још [тачније] пак дупло би узвеличано, не мислиш¹⁰⁷ ли ти да јесте страшно и потресно, чак и за силе узвишене, да буде срамотно ударено и да се томе смеје? Затим, реци ми, овим [стварима] ти ли се смејеш, [овима] због којих је исправно да ти плачеш и да жалиш?

11. Где да сместим ову чисту постељу и ово вредно венчање које би исмејано у игри? И трезвену заједницу о којој као да је прељубничка¹⁰⁸ би бесловесно говорено кроз исмејавања? И удове тела који су били ширени, они преко којих се праве деца, оних преко којих се чува продужетак нашег народа? И тајне делове природе наше који су срамно и непристојно били исмевани? Још више пак ову тајну која је цела испуњена чистотом и смерношћу?

12. Постиди се, човече, ако не од неке друге ствари, због облика твога, онога ¹⁰⁶ како си био обликован од Бога! Постиди се облика кога је Божанство обновило, онога због ког Реч Божја бива у плоти која је од Дјеве, [којим] заједнички са тобом! Зашто се ти смејеш као они који су залуђени, који безосећајно плоти домаћих својих растржу или једу? Како пак то да, пошто блуд неко учини над тобом насилно, ти плачеш и наричеш и сматраш ти да твој живот није [више] живот? Ти жалиш чак и када сунце гледаш [и] за сваку ствар сматраш да је изнад и испод¹⁰⁹. Ти пишеш за оног блудника књигу пресуде на затвор. За казну на смрт за њега ти објављујеш да је [превише] блага. Колико си пута желео ти да уништиш грешника?

---

¹⁰⁵ Дивал преводи са „ови људи смеха“. Дословнији превод би гласио „ове смешне“, односно последња реч је у женском роду, док су у сирском и људи, то јест гледаоци, и мимови у мушком роду (уп. Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 54–55).

¹⁰⁶ Уп. Јн. 20, 22.

¹⁰⁷ Дословно: „не рачунаш...“

¹⁰⁸ Дословно: „прељубнички“.

¹⁰⁹ *Thesaurus Syriacus* преводи синтагму „изнад и испод“ са *ubique* (свуда, свугде [Robert Payne Smith, *Thesaurus Syriacus*, tomus I (Oxonii: E Typographeo Clarendoniano, 1879), 2888]), што би се могло разумети у смислу да је све разбацано, односно да ништа није на свом месту, док је Дивал превео као „sens dessus dessous“ (наопако, изокренуто [Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 56]).

13. Када пак ти видиш овакве иконе злих у овом обиталишту непристојне забаве, ти се церекаш, разливаш се у смех и ведрим и радосним ти зовеш овај догађај који је за јадиковање. Којим очима ћеш, када се својој кући будеш вратио, погледати своју жену? Како ћеш тражити од ње чистоту, ти, онај [који] јеси гледалац распуштености оних срамних спектакала, неприкладних и прељубничких, онај који је сабрао мноштво жудњи које се увеличаше, ти [који] храниш обличја зала у своме разуму, [која су као] обличје ватре која у густој шуми вреба и гори? ¹⁵⁷

14. „Шта да чиним“, [он] говори, „она позорница дома игре је отворена и зове ме на спектакл?“ Али, пак, да је била затворена, да ли би постојала потреба за овим речима, о врли? Како би, пак, гледао ове [спектакле] да се не одигравају? Тада би благодат [због] нужности бивала, а не [због] твоје воље.¹¹⁰ Зато што је отворено, [баш тада] постојано и философски, прођите га[, спектакл,] у трку. Оставите их, без посеђивања, оне [извођаче] који се тамо припремају. Све их покажи узалудним и бескорисним. Тако, пак, није довољно за изговор, оних који су [овим] заробљени, то да [тамо неки] припремају и уређују дом спектакала, да се потресају и да се [они] наводе да греше, [исти] они који се похлепно смештају [тамо] код њих. Зато и онај који краде одећу [може] да каже да се гледајући одећу и злато потресе у свом разуму и да [зато] згреши. И онај који прељубнички и без стражарења [над собом] посматра лепоту жена [може тако да] се изговара. [Треба ли] у овом [поменутом] примеру [овог] да посматрамо баш као онога ко није крив?

---

¹¹⁰ Реченица на сирском није у потпуности јасна и прецизна, али смисао би требало да гласи да би добијање благодати Божје у извесном смислу било нужно, јер би човек остајао чист пошто се не суочава са искушењима. Са друге стране, Север указује на то да се благодат ипак заслужује пројавом воље човекове и борбом са искушењима.

15. Али, није непознато да онај који од ових [лоших ствари] које су постављене у његовој власти, [ако] се [од њих] удаљи одлучно, [да] ће тај заслужити венце и исплате за победе као делатник врлина. Бежи, стога, свом силом својом од оних спектакала, од гушења душа, од јаме ђавоље, од лукавства украшеног, ¹⁵⁸ од лукавства лепоте лица, од штете која је [узрокована] безосећајношћу, од рушевине која је за њега сигурна, јасна и знана. Ако те човек [неки] ка овоме води, ти га ка Цркви окрени и поведи, говорећи му ову записану реч: „Одврати стопу своју од пута злог. Путеве пак ове који су десно познаје Бог, изопачени пак јесу ови лево“.¹¹¹ Покажи му речју баш надугачко разлику ова два пута. Покажи му свршетак сваког од њих. Исмеј и окриви пред њим његово преступништво и непостојаност овога привременог задовољства. Уплаши га и изобрази му оно судилиште припремљено од стране Христа. Приведи га надањима, ка животима оним блаженима приређеним за праведне[а], који су без свршетка. Са сваке стране га опколи. Немој да изгубиш спасење његово. Немој да пропадне улов. Али, ако га видиш да баш одлучно стоји у борби и да се брине да његово зло надвлада, или лукавством или на силу тражи да се сурва ка ономе, [ка] ласкавцу¹¹², стога се [ти] користи бесом непорочним и одвоји се [ти] од злог пријатељства или [зле] дружине и подигни се и бежи од злога. Сети се духовног Законодавца који прописује и теби заповеда да се гневиш и не гресиш. Тако се разгневи Финес и пошто оптужи и проби копљем оне који су се били прељубнички уплели [тадашња] смрт им отупи.¹¹³ Тако се био разбеснео Мојсије – онај који више од свих ¹⁵⁹ људи јесте и беше мирнији и униженији, наспрам оних који су преступили Божје законе, иако оне властите, његове увреде¹¹⁴ мирно подношаше и с унижењем. Пошто су пак кренули на њега, с љубомором и дрскошћу, они из дома Датановог и Авироновог и [из] оне заједнице дома Корејева, он, законодавац и вођа народа, лицем својим паде на земљу пред њима и убеђиваше [их] и пажљиво им се обрати, [овим] дрским [људима] да не би пали у онај гнев са висине. Онај [исти, Мојсије,] који, пошто остадоше непослушни и горди, на крају их посла у Шеол.¹¹⁵

¹¹¹ Уп. Прич. 4, 27.

¹¹² Дивал преводи са „порочном“ („vers le vice“ [Duval, „Les 'Homiliae Cathedralis'...“, 58]).

¹¹³ Што ће рећи: престаде. Уп. Бр. 25, 7–8.

¹¹⁴ То јест: њему упућене и њему учињене.

¹¹⁵ Уп. Бр. 16, 23–33.

16. Треба пак заиста да дрскости и угњетавања, она која су против нас, да с униженошћу и философски стављамо пред нас и да [их] трпимо. За оне пак који се против Бога уздижу и против славе Његове се урођују треба да бдимо са бесом и што грубље. Због овога пак и један од пророка рече: „Мирни да буде ратоборан“.¹¹⁶ Униженост пак и мирноћа које су без расуђивања и не воде се словесношћу¹¹⁷ својства су оваца, а не словесних људи. Због овога пак јесте раздражљивост у нашој души, како би [нас] убедила на храброст и ободрила нас, а да се у овоме њом користимо против млитавости похотâ и да се боримо с њом за закон Божји и за истину Његову.¹⁶⁰

17. Али, пак, ја не знам како после онога претходног упутства [које] сам дао¹¹⁸ вама у цркви, иако сам очекивао да гледам вас [као] чинитеље добрих дела, још [увек] о [начинима] бекстава од зала говорим ја вама. Враћам се пак да објавим о злу и о делу добром јер је много посла нама потребно за добре делатности како бисмо побегли од овога гнева који виси над нама, онога који, гле, на путу је сада и ка градовима другим хода и долази [им]. Чак се од града оног Александровог не удаљи, већ још увек оне чврсте [у вери] гута и [све више] узраста и [на]долази тако да њени житељи не само да затварају театре, већ, гле, и таверне, и дом продаваца вина, чак и просторије [за продају] меса и куване хране и јелâ свих врста, оних која укусно изгледају. Хране се и једу само јело¹¹⁹ од хлеба и од оног разног сувог поврћа. Друго не чине до што преклињу Бога сваки дан кроз мољења и молбе.

18. Схватимо стога ову потребу и вољно покажимо ове [плодове] покајања и да примимо, уз ово да бежимо од гнева, плату која је од ових [плодова]. Није пак да се мисли да је без плате оно што је од воље човека. Ако долазе на нас ова зла зар нећемо бирати¹⁶¹ да чинимо [она дела која би омогућила] бекство од њих? И пре него што дођу на нас живимо с марљивошћу и философски! Ако се пак не преобратимо овом поуком и страхом, недостаје нам стога да [као] бесплодни и странци будемо Богу, да будемо предати потпуној пропасти и да паднемо у дубоку јаму.

---

¹¹⁶ Није нам, нажалост, познато порекло наведеног цитата.

¹¹⁷ Дословно: речју, словом или логосом. Дивал преводи са „raison d'être“ (Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 59).

¹¹⁸ Дословно: учиних.

¹¹⁹ Дивал преводи на следећи начин: у својој жалости (Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 60). Није нам познато зашто се поменути аутор определио за такав превод. Текст који је наведен се помиње као јело. Могуће је да је проблем настао услед визуелне сличности основа глагола „јести“ (ϰϰ, 'kl) и „бити жалостан“ (ϰϰl, 'bl), па или текст није тачно прекуцан, или пак није тачно рашчитан.

19. И ово код Јеремије јесте јасно наведено [и можемо] тако да пронађемо: „Болешћу и раном буди упућен, Јерусалиме, да се не удаљи душа Моја од тебе и да не начиним тебе земљом беспућа, оном, заиста, у којој се не борави“.¹²⁰ Због овога, док сам ја био потресен и узнемирен, стао сам иза речи ових [, али сам и наставио] и ја трубим силним гласом онај стих Апостола Павла: „Док имамо времена чинимо добро!“¹²¹ Ми имамо велику потребу да се унапред много чувамо. Ми ишчекујемо најезду и долазак демона против нас. Оснажимо се зидом помоћи Божанства. Шта је пак овај [зид]? Страх Божји. „Пребиваће пак анђео Господњи око оних који се боје Њега и избавиће их“.¹²² Разуми [то] да устројство и сила [војног] кампа, целокупност [његове] силе и скупине [његових] војника, [да су као] чување страже једног анђела, оног који је око тебе! Такође, пак, сваком појединачно од оних који се боје Господа весник је придружен за [његово] чување. Због овога, говорећи људима смерним [62] говоримо ми: „анђео твој“.⁶² Такође, Дела пак Апостолска, када Петар би ухваћен и затворен од [стране] Ирода, изван очекивања било ког човека, на врата куће стаде нешто¹²³ и покуца, а посумњаше и не вероваше они [који беху] унутра и оној девојци која им [то] обзнани, говорили су: „Анђео јесте његов“.¹²⁴ И шта је зачуђујуће овде када и чак и свако од мале деце [има] анђеоског чувара, одређеног и засебног. Говори пак Господ наш у јеванђељима: „Гледајте да не презрете једног од ових малих. Кажем Ја вама пак: Анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца Мога, Онога који је на небесима“.¹²⁵ Не као што гледа човек лице Бога. Какво пак лице да буде Његово, Онога који јесте без облика и без тела? Или како да буде виђен Онај невидљиви? Али, обичај је Књиге да назива делатност Бога којим је [присутан] код нас Божјим лицем. Као и оно што рече Псалмопојац: „Не одврати лице Твоје од мене“.¹²⁶ И: „Просветли лице Твоје на слугу Твога“.¹²⁷ Гледају, стога, анђели, то јест созерцавају пак шта је Његова делатност и брига, она која је над децом и која их чува са брижном и бдијућом стражом.

¹²⁰ Уп. Јер. 6, 7–8.

¹²¹ Уп. Гал. 6, 10.

¹²² Уп. Пс. 34, 8.

¹²³ Реч „нешто“ (сир. *мегем*) односи се на анђела. У следећој реченици дословно ће рећи да су деци чувари „нешто анђелско“. Не мисли се на безличну силу, него на биће које има личност.

¹²⁴ Уп. Дап. 12.

¹²⁵ Уп. Мт. 18, 10.

¹²⁶ Уп. Пс. 27, 9.

¹²⁷ Уп. Пс. 30, 16.

20. О, размишљајте ви, жене, колика је она штета коју наносите њима, ¹²⁸ деци оној малој, када их ви отпремате у театре? Шаљете их пак, оне које волите, од помоћи и од анђелског чувања и припремате да служе зломе на [њихову] штету. Ово се стога дефинише [пре као] дело непријатеља него [као дело] мајки. Сви ми стога трчимо ка цркви, млади заједно са старима, мушкарци са женама, [људи из] сваког народа и [сваке] висине. Тако учинимо и неремећеним чувањем анђелâ, оних који окружују нас, [и] још више учествујући у Светим Тајнама и у сили оних [ствари] којима се помазујемо и којима се оснажујемо. Потом, не само због чувања [лично] нашег да удомљујемо анђеле код нас, већ и због славе¹²⁸ њиховог Господа[ра]а; као у анђелским домовима у којима Цар борави [они] се сабирају и бивају постојани, заиста, код наших душа и код наших тела. Нико нека не каже мени: „Ја се плашим и удаљавам се од учешћа у Тајнама. Уздржава ме пак Павле када говори: ‘Онај пак који недостојан једе и пије, суд себи једе и пије’.¹²⁹ Због овога ја се једанпут или два [пута] у години са пажњом приближавам оној страшној Трпези.“ Да је ово препрека, реци ми, ти мислиш, за оно што теби рече Апостол да чистиш своју душу сваки дан и да ћеш уживати у оној Храни бесмртној коју не [можеш] ¹⁶⁴ недостојан да једеш и пијеш. Тако, ако [те] неко, кад си спреман да уђеш код цара, подсети да прикладно [треба да уђеш], са одећом скромном и при уласку свом ход да учиниш [скромним], [тада] не кажу ово: „Да од дома царевâ [ти треба да] одустанеш“, већ још више да се потрудиш како би тако [што спремнији] ушао, да ти улазиш упристојен да би ти било угодно у части. Када једанпут у години прилазиш ти [Тајни] ти не чистиш себе унапред током целе године подједнако за онај дан, онако како ти желиш да би учествовао [у Тајни]. Ако пак није [тако], има ли смисао префињеност твоја? Потпуно је то пак супротно. Пошто прљавштину многих месеци, скупину бројних грехова сабрао си, недостојније је пре [ово] да би се ти примакао [Тајни]. Онај пак који стално прилази зна да је спреман да приступи одмах Цару, да Га поздрави¹³⁰ и да Га прими у себе јер колико [може] силом својом и моћи[ма својим] удаљава се од многих грехова. Ти пак, пошто једанпут одреди [да се причешћујеш] и уздржаваш се од ове [Тајне], ти гледаш ка одлагању дуготрајном и са надмоћношћу и небојажљиво све оне [ствари] које желиш ти чиниш док не дође онај дан, онај у ком чак ни један улазак неће имати Цар, већ ће затворено да нађе твоје обиталиште.

¹²⁸ Или: због части / у част.

¹²⁹ Уп. 1. Кор. 11, 29.

¹³⁰ Дословно: да тражи мир Овога.

21. Исправно је стога и да се чистимо колико можемо и да стално приступамо Чистом. ¹⁶⁵ Такође, очима здравим пак јесте видљиво сунце, али због тога није исправно да они са slabим видом презиру лечење како би потпуно били лишени сијања [сунчевих] зрака. Или, зар ти не знаш да је жртва ова словесна и бескрвна, у законском служењу, претходно¹³¹ кроз крв била испуњавана јер сваког дана ујутру и увече била је тако приношена за умилоствивљење? Тако да буде знано да је једна и иста она жртва,¹³² како Закон [налаже], која је била приношена ујутру и на почетку познања Бога, и како пак Јеванђеље [налаже], на крају дана света и увече, [ова последња] разумно¹³³ и потпуније је била жртвована. Она је, заиста, била називана и жртвом трајном¹³⁴ због тога што је стално и без прекидања била приношена. Стога, ако би сваки човек подсећао на тебе, онога који само једанпут у години приступаш [Тајни], [онда] би жртва остајала нежртвована, прекинуто би, стога, било трајање¹³⁵ жртве, стало би умилоствивљавање, жртвеник би био неделатан. Који би био онај који би понео грехе света, онога који све време потребује чишћење? Ти видиш у колику бесловесност ми падамо, ако се управљамо према нашим ограничењима, а не према Закону.

22. Док се, стога, бринемо на сваки начин за дела добра учествујемо у оној Жртви ¹⁶⁶ животворној. Није пак могуће да верник буде онај који није учесник [у Тајни], ако жели да живи онај истинити живот, као што не може [да живи] без дисања ваздуха. Тако и у овоме пак ми који у Христа верујемо, ми Њиме живимо и [Њиме] се крећемо и [Њиме] постојимо, коме нека је слава у векове векова! Амин.

---

¹³¹ У време Старог Завета.

¹³² Дословно: „да је једна жртва и она иста јесте“.

¹³³ Оно што је доступно само спознаји разумом. Дивал то преводи са „духовно“ (Duval, „Les 'Homiliae Cathedrales'...“, 65).

¹³⁴ Сталном или непрекинутом.

¹³⁵ Што ће рећи: континуитет.

Библиографија

Извори:

Duval, Rubens. „Les 'Homiliae Cathedrales' de Sévère d'Antioche (*Homélie LIV*)“. *Patrologia Orientalis*, t. IV, 45–66.

„Homily of St John Chrysostom, Archbishop of Constantinople, our sainted father: Against those who have abandoned the church and deserted it for hippodromes and theatres“, John Chrysostom, *Contra Iudos et theatra*, translated from *Patrologia Graeca* volume 56, columns 261–270. The column numbers of the Greek text are indicated in square brackets. Translated by Mark Vermes for Roger Pearse, 2012. Приступљено 15. фебруара 2021. http://www.tertullian.org/fathers/chrysostom_against_theatres_and_circuses.htm.

Литература:

Јањић, Драгана. „Почеци оснивања западно-сиријске (јаковитске) цркве“. *Бојословље* 2 (2013): 320–335.

Јевремовић, Петар. „Стодвестпета катедрална омилија Севира Антиохијског“. *Бојословље* 1 (2017): 73–84.

Јевтић, Атанасије. „Монофизит Сефир Антиохијски“. У *Папирологија. Књига шрећна: Свети оци и црквени ђаци Исусака од 4. Халкидонској до 8. Фошјевој васељенској сабора (451–880)*, 591–597. Београд — Требиње — Лос Анђелес: Братство Светог Симеона Мироточивог, 2018.

Јевтић, Атанасије. „Христологија Севира Антиохијског није православна (Реаговање на чланак 'Православна христологија Севира Антиохијског', ТП, 2–3/2008)“. *Теолошки погледи* XLIV, 2 (2011): 47–54.

Перовић, Давид. „Дијалог са антихалкидонцима, Христологија Светог Максима Исповедника у *Писмима XII–XV*“. *Бојословље* (2001): 153–161.

Поповић, Радомир. „За и против Халкидона — Сефир Антиохијски (†538)“. *Бојословље* 2 (2015): 56–65.

Фарингтон, Питер. „Православна христологија Севира Антиохијског“. *Теолошки погледи* XLI, 2–3 (2008): 141–156.

Alwan, Khalil. „Bibliographie générale raisonnée de Jacques de Saroug († 521)“. *Parole de l'Orient* XIII (1986): 313–384.

Bou Mansour, Tanius. „Une clé pour la distinction des écrits des Isaac d'Antioche“. *Ephemerides theologicae Lovanienses* 79, 4 (2003): 365–402.

Brock, Sebastian. „Severus of Antioch (d. 538) [Syr. Orth.]“. In *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by Sebastian Brock, Aaron Butts, George Kiraz, Lucas van Rompay, 368–369. New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011.

- Cameron, Alan. *Circus Factions: Blues and Greens at Rome and Byzantium*. Oxford: Oxford University Press, 1976.
- Duval, Rubens. „Avertissement“. *Patrologia Orientalis*, t. IV, 5–6.
- Forness, Philip Michael. *Preaching Christology in the Roman Near East. A Study of Jacob of Serugh*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Mathews, Edward G. Jr. „Ishaq of Amid (fl. 4th – 5th cent.)“. In *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by Sebastian Brock, Aaron Butts, George Kiraz, Lucas van Rompay, 212. New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011.
- Mathews, Edward G. Jr. „Ishaq of Antioch (fl. 5th cent.)“. In *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by Sebastian Brock, Aaron Butts, George Kiraz, Lucas van Rompay, 213. New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011.
- Mathews, Edward G. Jr. „Ishaq of Edessa (fl. 6th cent.)“. In *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, edited by Sebastian Brock, Aaron Butts, George Kiraz, Lucas van Rompay, 213. New Jersey: Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011.
- Moss, Cyril. „Jacob of Serugh’s Homilies on the Spectacles of the Theatre“. *Le Muséon* 48 (1935): 87–112.
- Payne Smith, Robert. *Thesaurus Syriacus*, tomus I. Oxonii: E Typographeo Clarendoniano, 1879.

Примљено: 9. 6. 2021.
Исправљено: 21. 7. 2022.
Одобрено: 26. 9. 2022.

FIFTY-FOURTH CATHEDRAL HOMILY OF SEVERUS OF ANTIOCH: INTRODUCTION, SYRIAC TEXT, AND TRANSLATION INTO SERBIAN

Boško M. Erić

*University of East Sarajevo,
Orthodox Theological Faculty St. Basil of Ostrog in Foča*

Summary: This paper contains an introduction, the Syriac text, and a translation into Serbian of the „Fifty-Fourth Cathedral Homily” of Severus of Antioch. In the introduction the author presents the most important events

from Severus' biography, then he reviews the recent articles on Severus of Antioch published in Serbian. He shows that most of the works dealing with Severus of Antioch focus on the problem of his Christology, and notices that the Serbian readers cannot get acquainted with Severus' teaching on other subjects. An exception is an article by P. Jevremović, in which he deals with Severus' understanding of the development of human personality. By translating this homily, the author aims to expand the comprehension of Severus' thoughts, at least on one subject.

Afterward, the teaching of the Homily on the Christians' visiting the theaters and participating in the spectacles at the hippodrome is compared with the similar homilies of John Chrysostom – Severus' predecessor as a preacher in Antioch, whose acme was about a century and a half before him, and Jacob of Serugh – Severus' contemporary and ally against the confession of faith of the council of Chalcedon (451). What all three authors have in common is that they advise Christians against visiting such spectacles because they are related to paganism – they are dedicated to pagan gods, and are held to honor them. Moreover, these spectacles are often lewd, and immoral, and this not only affects salvation, but also affects everyday life, family relations, and relationships with the wider community. From this, it can be concluded that Severus remains faithful to the Christian tradition.

In addition to this, in this homily Severus reminds Christians of the way they should treat animals, a reminder useful also for modern Christians who face environmental challenges, and that the animals are also God's creations and should not be abused.

Severus ends the homily by rejecting the practice of rare communion of the Body and Blood of Christ and urging Christians to take communion frequently.

Key words: Severus of Antioch, theaters, spectacles, hippodrome, John Chrysostom, Jacob of Serugh.